

O ODRASTANJU, PRIJATELJSTVU, OPRAŠTANJU, LJUBAVI

Zovem se Tomislav.

Želio bi ispričati svoju priču o odrastanju, prijateljstvu, opraštanju, ljubavi....

Želim Vam pričati i o boli... Ona nas često prisili da pronađemo snagu u sebi, ali i da napokon vidimo ljubav u tuđim očima...

Odrastao sam uz oca i starijeg brata. Majku sam izgubio kada sam imao četiri godine. Otela ju je bolest kratkog naziva - rak. Ostala mi je samo njezina silueta i trag njenog lica u mojim sjećanjima...

Odrastanje bez majke i uz oca alkoholičara nije uopće lako. Mrzio sam onaj zadah alkohola koji je pratio svaki moj kontakt sa tatom... Mrzio sam njega radi toga.

Kako sam odrastao i približavao se srednjoj školi, sve više sam se pitao kako netko to može napraviti vlastitoj djeci? Kako možeš tako odgajati djecu ako ih voliš? Kakav je to otac?

Sa 13-14 godina sam prestao poštovati takvog oca...

On je pijanac i on će meni govoriti kako da živim? Pa ja ga niti ne želim zvati Tata, on je jednostavno - Stari i to prisilno.

Škola je postala dobra zabava... Pušenje iza škole, prvi plesovi sa curama u dvorani, frendovi spremni za provod i otkrivanje alkohola. Pivo, vino, žestica... svejedno.

Nitko nam nije mogao ništa. Nitko meni nije mogao ništa, živio sam kako sam htio. Boravak sa starim mi je postao toliko mučan i naporan, da sam samo želio da ode spavati i da ne pametuje više. Pa i ja se mogu napiti i biti najpametniji na svijetu, zar ne?

Naša razrednica u osmom razredu je brzo pronašla nas nekoliko "problematičnih"... Počela je i ona pametovati o našim markiranjima, pušenju, alkoholu i korištenju lakih droga. Često smo ostajali na razgovoru poslije nastave i tada smo, svaki pojedinačno, osvajali Oskara glumeći poslušne klince koji ponizno prihvaćaju sve kritike i poslušno klimaju glavom... Uvijek nam je povjerovala.

Naravno, čim je završilo takvo "predavanje", dogovarali smo nove akcije za provod... Pa treba probati sve u životu!

Zadnji, osmi razred smo obilježili kao najgori razred po ponašanju. Naravno i mojom zaslugom. To me je čak i dobro zabavljalo, poput osvajanja prve nagrade na nekom natjecanju...

Trebalo se upisati u srednju školu... Ocjene su bile poklonjene trojke sa ponekom zalutalom četvorkom (tjelesni i likovni možda...).

Postavilo mi se pitanje; Što želim biti u životu? Hmmm...pa ja ne znam što želim raditi sutra kada ustanem, a kamoli što ću biti u životu. Još jedno pametovanje koje mi ne treba baš sad...

Odaberem na kraju smjer automehaničar. To mi se činilo donekle zanimljivim, jer kada krenem na put po svijetu moći ću bar sam popraviti auto ako stanem u nekoj pustinji. To je velika prednost, zar ne?

Početak srednje škole i neka nova ekipa. Novi profesori, gori od onih prije... Očekivao sam da ću ipak tu školu završiti nekako, ali to baš i nije bilo tako jednostavno... Počele su se nizati jedinice, a uskoro je došla i praktična nastava.

Sad sam morao ići svaki drugi tjedan u automehaničarsku radionicu gdje su radili neki likovi bez zuba ili sa pivskim trbusima do poda. Svi su me zvali Mali i to me je užasno smetalo. "Mali, odi po gablec!" ili "Mali, dodaj mi ključ 13!" Mislio sam u sebi : *Ako ti ja "dodam" ključ, nikada ti više neće trebati drugi ključ u životu!* Počeo sam mrziti i njihove šale koje mi uopće nisu bile smiješne... Jednog dana sam puknuo i odlučio da ne mogu više raditi sa takvim ljudima. Ma ne mogu biti sa njima u istoj prostoriji! Pa nisam ja njihov potrčko! Ne znaju oni što sam ja prošao u životu!

Prekinuta praksa i ubrzo prekinuta redovna nastava... Zašto da idem u školu kada su svi tamo nekako glupi i dosadni? Nitko me ne sluša nego samo pričaju o nekoj gramatici, kemijskim elementima i fizikalnim silama.. Ma kome to treba u životu?

Sigurno će mi trebati iracionalne jednadžbe u životu! Koje gluposti, mislio sam...

Izdržao sam otprilike 7 mjeseci srednje škole i stari me morao ispisati. Neopravdani sati su se zbrojili skoro do okrugle brojke 100. Na praksi me nitko nije vidio mjesecima. Vrijeme sam provodio na ulici i kod frendova... Krađe i razne droge više mi nisu bile strane. Znao sam da me nitko ne može natjerati da radim nešto što ne želim. Učenje - samo nepotreban gubitak vremena, praksa - dosadno i naporno, profesori - diktatori i jadnici...

Stari me tada odvodi do centra za socijalni rad. Socijalna radnica mi je bila nekako čudna na prvi pogled. Djelovala mi je kao da ima tornado u glavi. Stalno je trabunjala o budućnosti, školi, životu, poštenju?

Poštenje... e, baš sam je tu čekao...

• *Pričate mi o životu? O poštenju? Odgovorite mi onda gdje je to poštenje bilo kada mi je mama umirala od raka? Čemu sam zaslužio da imam starog koji je pijanac? Znaite što znači kada se stari napije i onda počne vikanje i svađa, a to se događa, pa skoro svaki dan?*

Socijalna radnica je samo gledala u mene. Znala je da ne postoji odgovor koji bi me zadovoljio. Osjećao sam ponos jer sam joj dokazao da mi njezine riječi ne znače baš ništa. Pitala me gdje vidim sebe za 10 ili 15 godina.

• *Gdje ja sebe vidim? Zapravo ne vidim se nigdje. A ako se ne vidim nigdje, onda to znači da ću vjerojatno biti mrtav, zar ne?*

Njezine oči su se jače otvorile, tornado u njezinoj glavi kao da je prošao i boja njenog glasa je postala tamna i smirena. Izgovorila je samo jednu rečenicu:

• *Ti moraš otići kod psihijatra na razgovor.*

Kukuljevićeva bolnica u Zagrebu. Zgrada sa rešetkama na prozorima.

Početak moje psihoterapije. Svaki drugi dan po 60 minuta sa doktoricom psihijatrije Sanjom B.

Pričam o sebi... Ne dobivam nikakav odgovor. Ja pričam, ona šuti. Ponekad kimne glavom ili me čak i pogleda. I tako tjednima.

Valjda sam joj dosadan? -pomislih tada. U redu, mogu ja i gore... Počinjem izmišljati priče o tome kako želim nekog razbit bez ikakvog razloga, ma ne samo razbiti čak i -ubiti?

I dalje doktorica Sanja ne reagira i ne skreće pogled sa svojih dugih noktiju... Ispričao sam joj najgore stvari koje sam se mogao sjetiti sa svojih 15 godina, pretjerivao sam do krajnjih granica svoje mašte... Ni tada nikakve njezine reakcije, samo neko tupavo - *Da, hmmm...*

Nakon mjesec i pol, odlazim ponovno kod svoje socijalne radnice. Pričam joj da me je poslala kod psihijatrice koja je zasigurno luđa od mene... Pa ja bi se zabrinuo da mi netko ispriča ono što sam ja tamo izgovarao, a njoj svejedno. Ta sigurno nije normalna i niti me ne pokušava shvatiti.

Škola i dalje problem. Iduće školske godine na prijedlog socijalne radnice upisujem drvodjeljsku - smjer drvomodelar. Radit ću zgodne male stvarčice od drveta. Super. Glumim da sam oduševljen...

Ovaj put sam skratio postupak i nakon mjesec dana odustao od jednih te istih stvari. Diktatorskih profesora, naporne prakse i nepotrebnog učenja... Ne treba mi to u životu, ma i ne da mi se trpjet više takve *gluposti!*

Odobrio sam ono što je zabavnije; tulum, izlaske, ekipu i *pravi život*. Imam *prave frendove* za cijeli život.

Sigurno neću završiti srednju školu. Pa nema veze, ona je neobavezna... Ionako u životu treba biti nepošten jer takvi prolaze najbolje, mislim u sebi. Sam život je nepošten, a ja bi trebao biti pošten. Ma mo'š misliti... Spreman sam na sve.

Ljubav - ma nemojte mi prodavat maglu, sve se kupuje novcem... Novac je danas bog. A ja ću ga nabaviti na brzinu i pod bilo koju cijenu!

Ostaje još jedna mogućnost - Centar za odgoj Dugave.

Takozvani Dom u Dugavama. Sad mi je već svejedno - dom, psihijatrija, zatvor...

Ma šaljite me gdje god želite.

Ovaj put ne mogu birat - postoji samo smjer autolimar u Dugavama. Tamo ću ići u školu i ostajat poslije nastave. U redu, ako treba idem i u taj "dom"...

Prvi dan, upoznavanje sa ekipom i sa nekim novim riječima - npr. Odgajatelj. 16 problematičnih likova u razredu, svaki od nas "na svoju stranu".

Nastava počinje u 8, a mi moramo doći pola sata ranije radi doručka.

Čekajte samo malo - doručak? Znači ne moram se brinut što ću jesti ako mi stari ne da dovoljno love za cigarete i neko pecivo?

Mogu i zapalit cigaretu poslije ručka? Ručak, cigareta... Ovdje nešto opasno ne štima, mislim na početku. Pa tko bi ovakvim huliganima, dao besplatan doručak, ručak i još im dozvolio da puše? Mora biti neka kvaka, sigurno nećemo smjeti pisnuti na nastavi ili nešto tako banalno kako bi nas mogli brzo izbaciti od tamo.

Školski program je sličan kao i u običnim srednjim školama, ali nešto je različito. Često razgovaramo na satu o školskim temama ili o nekim našim situacijama. Ponekad provedemo cijeli sat hrvatskog jezika pričajući o nekoliko zanimljivih rečenica koje smo pročitali u udžbeniku. Na satu strojarstva pričamo o razlici između američkih i europskih automobila... Profesorica etike nas odvede u raspravu što je sreća ili što znači ljubav. Profesori Nas slušaju.

A disciplina na satu? Puno veća nego u moje prijašnje dvije srednje škole, iako smo svi mi već izbacivani iz škola. Prvi put osjećam se kao da mi je zaista pružena šansa. Počinjem osjećati nešto čudno i nepoznato - poštovanje prema profesorima. Poštovanje prema odgajatelju Marijanu iako od nas zahtjeva da svaki dan očistimo hodnik ili da pometemo učionicu. Odgajatelj ode sa nama ponekad i na cigaretu poslije ručka. Odgajatelj se pobrinuo da mi pronađe mjesto gdje ću obavljati praksu. Čak mi i nije daleko od mjesta gdje živim.

Na praksi je opet teško, radimo nas dvojica iz Centra, ponekad od 8 ujutro do 10 navečer. Ne želim tako lako odustati jer pomislim na školu i onaj dobar osjećaj kada sam u školi sa osobama kojima je nekako stalo do mene i mojeg mišljenja. Ipak, ne ostajemo svi u Centru Dugave. Dvojica iz razreda ne žele prihvatiti niti čišćenje hodnika, a kamoli praksu i školu.

Nekako ih više ne razumijem iako sam i ja bio takav prije samo nekoliko mjeseci.

Za jednog sam čuo da je završio u odgojnom zavodu Turopolje, o drugom nikada nisam ništa saznao... Tko zna da li je još uopće živ?

Njihovo mjesto vrlo brzo zauzmu nova dvojica. Uskoro se dogodi nemoguće. Završavam prvi razred srednje škole. Primijetio sam da se mijenjam. Ne samo ja nego i moji prijatelji iz razreda se nekako mijenjaju. Ne moramo se više nikom dokazivati osim samom sebi. Svaki dan u školi postoji netko tko nas može poslušati, postoje osobe koje jednostavno znaju odgovor na neka pitanja. Sada kada razmislim o tome shvaćam da ti odgovori nisu bili ništa različiti od onih koje sam već prije slušao od drugih... Ali ne možete prihvatiti nečiji odgovor ako ga ne poštujete ili ako on vas ne poštuje, ma koliko god oni pričali...

Situacija sa ocem se malo popravila, počeli smo se donekle podnositi unatoč njegovom opijanju... Shvatio je da neće tako doprijeti do mene, pa više i nije ni pokušavao kada je bio pijan.

Ali kako to već i bude u životu, padneš kada se najmanje nadaš... Koračajući naprijed moraš ostati skoncentriran na put ispred sebe. Dovoljno je da malo skreneš pogled i upravo tada se stvori velika rupa na putu u koju nemilosrdno upadaš...

Sjećam se te subote na praksi pred kraj drugog razreda. Inače smo zarađivali 100 kn tjedno i gazda nam ja uvijek plaćao subotom. Te subote, radio sam sa kolegom iz stambene zajednice u sklopu Centra. Pošto je kolega bio stariji od mene i završavao je 3. razred, dogovorili smo se da on pita gazdu jel nam može platiti kao i obično. Tog dana je počeo nešto mrmljati da nema novaca i preturajući po džepovima, izvadi novčanicu od 20 kn zajedno sa nekim sitnišem... Nisam mogao vjerovati. U meni se pojavio onaj poznati prezir i mržnja za koje sam smatrao da sam ih uspio duboko zakopati. Odlučio sam da više nikada neću kročiti u tu radionu. Sa takvom osobom ne želim imati više nikakav odnos... Pod bilo koju cijenu.

Prvi tjedan markiranja prakse nakon dvije godine. Očaj i depresivna pomisao da je sve uzalud... Mislio sam da je sve bila laž. Gotovo je i nema mi više pomoći. Okus takvog razočarenja nisam nikada osjetio do tada.

Drugi tjedan u školi nešto se prelomilo u meni. Ne, neće meni jedan takva praksa i takav čovjek uništiti ovu što imam u ovom Centru. Probudio se neki fajterski duh u meni. Počeo sam se raspitivati u razredu kod koga bi mogao upast na praksu. Uspio sam u taj isti tjedan pronaći novu praksu na puno boljem mjestu. Koja pobjeda i osjećaj zadovoljstva samim sobom... Neopisivo!

Sada, sjećajući se toga, shvaćam da me odgajatelj Marijan tome indirektno naučio. Sve one njegove priče, ponekad sa podignutim glasom kada smo ga iznervirali i ona njegova uzrečica tada "Pa dobro, vrapca mu ljubim..." ili nešto tome slično....

Taj njegov duh je prenesen na mene. Ta želja za borbom i neodustajanjem do kraja. Nisam se želio predati "dok igra traje".

Srednja škola se bližila kraju i ja sam kao odličan učenik mogao biti pošteđen polaganja mature. Jedini u razredu. Nije mi to baš puno značilo, ali znao sam da znači nekim profesorima i odgajateljima. Pa ako im toliko znači, mislio sam, to mogu izdržati do kraja. Položio sam skoro sve ispite sa odličnim. Pred kraj školovanja i boravka u Dugavama, osjećao sam iskrenu tugu što odlazim od tamo. U te tri godine, sasvim sam se promijenio. Bolje rečeno, sasvim su me promijenili... Jedini su uspjeli probuditi u meni želju za životom i borbom. Više nisam ni pomišljao na neku krađu. Ako ću nešto imati, zaradit ću to sam i dokazat sebi da mogu. Prijašnji "pravi" prijatelji brzo su se dokazali kao lažni. Shvatio sam da oni zapravo ništa ne shvaćaju.

I danas padnem, ma znate već onu priču kada skrenete pogled... Ali i danas se sjetim tog odgajatelja Marijana i njegovih riječi... Sjetim se ekipe iz razreda i cijelog tog okruženja. Sjetim se tog Poštovanja i zalaganja za nas... Te borbe za svakog od nas pojedinačno. Tada osjećam samo zahvalnost što sam bio dio jednog takvog Centra. Centra za odgoj Dugave.

E da, na početku sam napisao da ću Vam pričati i o opraštanju i ljubavi...

Sa 18. godina sam bio zaljubljen, ali ono pravo... Volio sam tada najljepšu djevojku na svijetu svim svojim srcem. Planirali smo budućnost i pričali o svim mjestima koje ćemo obići i stvarima koje ćemo zajedno raditi... Nikada nisam mislio da ću se tako osjećati. Bio sam zaista sretan. Veza je trajala oko godinu dana.

Slomila mi je srce i povrijedila me strašno... Jedan dan sam je jednostavno izgubio i shvatio da će svi naši snovi ostati zauvijek samo to - snovi i ništa više...

Da, patio sam za njom. Pa naravno, Volio sam je, a sada više nije moja...

I onda me pogodilo poput onog čuvenog groma iz vedrog neba.

Čovječe, bili smo zajedno godinu dana, a toliko mi je teško bez nje. Pomislio sam na svog starog. Pomislio sam što bi bilo da sam imao sa tom djevojkom dvoje djece? Pomislio sam da je gledam kako odlazi sa ovog svijeta i da je nikada više neću vidjeti. Da nikada više ona, Majka naše djece, neće vidjeti svoju djecu kako odrastaju...

Da naša djeca nikada neće znati tko je zapravo ta žena koju sam tako volio da sam osnovao obitelj sa njom...

Kako bi se osjećao da je tada izgubim? Da ostanem sa dvoje naše male djece, bez jedine žene koju sam volio? Da li bi se i ja opijao? Ne, ja bi tada bio još gori... Kako kaže pjesma: *Razbio bi svijet od šale, da je samo slučajno od stakla...*

Shvatio sam koliko volje trebaš da to preživiš uopće... Ne, nisam svom starom tada oprostio... Jednostavno više nisam osjećao da mu trebam nešto oprostiti...

Preživio je bez Nje, a ja vjerojatno ne bi na njegovom mjestu. U tom trenutku mi je ponovno postao otac na kojeg se jedino mogu ponosit...

Prihvatio sam ga takvog kakav je, a on je mene jednostavno napokon - shvatio.

Samo ljubav - kažete, ma nemojte biti smiješni kažem ja...

Preslaba riječ za sve ono što svatko od nas nosi u sebi. Pitanje je samo kada to shvatiš (samo da nije prekasno)...

Odrastanje, prijateljstvo, bol, ljubav, opraštanje... život.

Kroz Centar za odgoj Dugave.

Tomislav B.